

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ARAÇ, GEREÇ VE OTANTİK DÖKÜMANLARIN KULLANILMASI

Aslan AKALIN*

Hepimizin malumları olduğu üzere, ilk öğrenilen dile anadil, ondan sonra öğrenilen dillere ise yabancı dil denir. Anadil bilinç altı işlemlerle edinilir. Yabancı dil ise bilinçli işlemlerle öğrenilir. Başka bir deyişle anadil edinilmekte, yabancı dil ise öğrenilmektedir. İkisi arasındaki ayrılık edinim işlemlerinin bilinç altında, öğrenmenin ise bilinçli olarak geliştiğidir.

İnsanlar, toplumlar veya uluslar arasında, bireysel, kurumsal ya da ulusal düzeyde ticaret, ekonomi, siyaset, askerlik, turizm, kültür ve sanat alanlarında farklı yoğunlukta ikili veya çoklu olmak üzere her türlü ilişkinin kurulup yürütülmesi için uluslararası ortak dillerin öğrenilmesi gerekmektedir. Sözkonusu uluslararası ortak dili belirleyen unsur ise ekonomi, bilim, teknoloji ve askerlik alanlarındaki üstünlüktür.

Dolayısıyla çağımızda, uluslararası düzeyde kullanılan en az bir yabancı dili iyi derecede bilmenin zarureti vardır. Yabancı dili iyi derecede bilmek, o dilin iyi öğretilmesiyle mümkündür. Dünya genelinde yabancı dil öğretimi için bugüne dek çeşitli metodlar kullanılmış ve bu işe klasik ya da geleneksel metod diye adlandırılan, gramer ve tercüme ağırlıklı, öğretmenin her fırsatta anadilini kullanarak ders yaptığı bir metodla başlanmıştır. Bu metotta yardımcı ders araçlarına ve otantik malzemelere yer verilmemektedir.

* K.K.K.Lisan Okulu Fransızca Öğretim Görevlisi.

Gramer öğretilmekte, kitaptaki metinler anadile çevrilmekte ve tüm bunları yaparken yine anadil kullanılmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde daha sonra ise geleneksel metoda tepki olarak ortaya çıkan ve dolaysız metod diye adlandırılan bir yöntem kullanılmıştır. Bu metotta, öğretmen anadile baş vurmaktan mümkün olduğu kadar kaçınmakta olup dil, yapısal açıdan ele alınmaktadır. Model cümleler öğretmen tarafından verilerek, bunun örneklerle çoğaltılması öğrencilerden istenmekte ve böylece dile yapısal açıdan yaklaşım ön plana çıkmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde yardımcı ders araç ve gereçleri ile otantik dökümanların asıl kullanımına, Audio visuel diye tabir edilen ve 1960'lı yıllarda ortaya çıkan görsel işitsel metodla başlanmıştır. Bu metod, adı üzerinde hem görsel, hem de işitseldir. Öğrenci yabancı dili görerek ve işiterek öğrenecektir. Dolayısıyla da yardımcı ders araç ve gereçleri kullanılacaktır.

Sözkonusu metod, yabancı dil öğretiminde ses ile görüntünün, bir başka deyişle görsel bağlamın, öğrenmeye yardım etmek ve onu kolaylaştırmak için ses ile birleştirilmesi, eş zamanlı kılınmasıdır. Dolayısıyla yabancı dil öğretiminde, projeksiyon aleti ve teyp kullanımı bu metodun esasını teşkil etmektedir. Diyaloglar şeklinde olan metnin, parça film ve ses bandı ile eş zamanlı olarak kullanılması esastır. Ders, ses bandı eşliğinde parça film gösterisiyle başlamakta ve her resim bir söze denk gelmektedir.

Bu metottan amaç, ses ile birlikte gösterilen resmin, basılı bir sayfadaki satırlardan veya tek başına sestten daha güçlü duyusal bir

etki bırakmasıdır. Öğrenci yalnızca bağlamın değil, aynı zamanda el, yüz ve beden ile iletilen bilgilerin, ezgi ve ses değişimlerinin, anlam öğelerinin açıklanmasında önemli işlevi olduğunu görebilir. Bireysel ilişkileri gözleyerek, öğrenci belli sözlerin uygun olduğu dil alanlarını yavaş yavaş anlamaya başlar. Öğrencilerin dikkatleri resim üzerinde odaklandırılarak, tüm sınıfın ilgisi bir anda aynı konu üzerinde toplanır. Öğrenciler sürekli olarak yabancı dili duyar ve sık sık konuşurlar. Yabancı dil öğrenim ortamı oluşur ve anadile başvurudan mümkün olduğu kadar uzaklaşılır. Böylece de öğrencilerin öğrendikleri yabancı dilin veya kazandıkları davranışların daha kalıcı olması amaç edilmektedir.

Yardımcı ders araç gereçlerinden ve otantik dökümanlardan mümkün olduğu kadar yararlanılarak, birden fazla duyu organı harekete geçirilip, iletişim imkanı zenginleştirilmektedir.

Araştırmalar; insanların okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, sözlü ifade ettiklerinin %70'ini, sözlü ifade edip yaptıklarının da %90'ını hatırladıklarını ortaya çıkarmıştır.

Bu araştırmalardan anlaşılacağı üzere görsel işitsel olarak gerçekleştirilen bir öğrenme durumundaki hatırlama yüzdesi sadece okuma, işitsel veya görsel olarak gerçekleştirilen bir öğrenme durumundaki hatırlama yüzdelerinden daha yüksek olup, sözkonusu görsel işitsel öğrenme biçimi bilahare uygulamaya dönüşürülmek suretiyle öğrencilerin bizzat sözlü ifade etme ve yapmaları sağlanarak, öğrenciler tarafından öğrenilen ya da kazanılan davranışların %90 oranında kalıcılığı sağlanabilmektedir.

Dolayısıyla iyi bir dil öğrenimi için laboratuvar, teyp, radyo, tepegöz, projeksiyon aleti, televizyon video vb. gibi yardımcı ders araç ve gereçleri ile otantik dökümanlara ihtiyaç vardır.

Şimdi bunlardan televizyon, video ve otantik dökümanların yabancıdil öğretiminde kullanılmasından bahsedeceğim.

TELEVİZYON (UYDU YAYINLAR)

Günümüzde devamlı artan teknolojik gelişmeler sayesinde izlenebilen uydu yayınlar, bugün dil öğreniminde de kullanılmaktadır. Uydu yayınların dil öğreniminde kullanılma alanları şu başlıklar altında incelenebilir.

- a. Yapay çevre oluşturmak**
- b. Arşiv oluşturmak**
- c. Dildeki yenilikleri takip etmek**
- d. Eğitimde otantik olmak**
- e. Telaffuzun gelişimine katkıda bulunmak**
- f. Öğretmenlerin yetişmesinde katkıda bulunmak.**

Öğrencilerin etrafında yapay bir çevre oluşturmada en büyük pay uydu yayınlarına düşer. Uydu yayınları sayesinde ders esnasında ya da dersten çıktıktan sonra öğrenciler her an yabancı dille görsel işitsel olarak karşı karşıya gelirler ve öğrenmeye ister istemez devam ederler. Dolayısıyla kulak ve göz alışkanlığı kısa sürede üst düzeye gelir.

Arşiv oluşturmak yöntemiyle de uydu yayınların dil öğretimine katkısı artırılabilir. Öğrenciler uydu yayınlarını özellikle ilk etapta anlamada güçlük çekecektir. İşte bu durumda, oluşturulan arşivden istifade edilir. Arşive almaya değer nitelikteki yayınlar banda kaydedilerek öğrencilerin hizmetine sunulur ve bu bantlar öğrenciler tarafından tekrar tekrar izlenmek suretiyle ilgili dilin öğrenilmesine yardımcı olunur.

Uydu yayınları, öğrencilerin güncel olayların yanı sıra, dildeki son yeniliklerden de haberdar olmalarını sağlarlar. Bu yayınların güncelliği dolayısıyla öğrenci motivasyonu yüksek olacağından, dil öğreniminin daha yüksek oranda gerçekleşmesine katkıda bulunur.

Ayrıca uydu yayınları, dil öğretiminde otantik döküman olarak kullanılabilir. Banda kaydedilen öğrencilerin seviyesine uygun herhangi bir program (haber, tartışma, film vs.) ders olarak işlenebilir. Bunların ders olarak işlenmesi biçiminde kesin bir kural yoktur. Öğretmen amaca uygun olarak bir işleyiş tarzını kendisi geliştirir.

Telaffuz konusu da çok önemlidir. Yerli öğretmenlerle doğru telaffuz ancak öğretmenin kendisinin verebildiği kadar öğretilir. Çok küçük bir yanlış telaffuz, verilmek istenen mesajın ya hiç anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına sebep olabilmektedir. Bu bakımdan telaffuz konusunda laboratuvar çalışmasının yanı sıra uydu yayınlarının payı da gözardı edilemez.

Ve nihayet uydu yayınlarının öğretmenlerin yetişmesindeki katkısı da apaçık ortadadır. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmesi için en etkili, en kolay ve en ucuz yöntem uydu yayınlarıdır.

VİDEO

Yabancı dil öğretiminde etkili bir diğer yöntem de video'nun kullanılmasıdır. Sınıfta video kullanımı, iletişimin işitsel ve görsel kanallarını dersin içine sokmak ve böylece daha verimli bir sonuç almak demektir. Radyo ve teyp gibi sadece işitsel yönden yardımcı olan malzemeye öğrenci konuşanın hareket ve mimiklerini görmediği için, cümleleri kafasında oluşturmaya çalıştığı situasyon içerisine yerleştirmede zorluk çekmektedir. Bu da algılamayı zorlaştıracaktır. Özellikle sözcüklerin telaffuzu sırasında ağzın, dilin ve dudakların hareketlerini görmek, anlamayı kolaylaştıracağı gibi, kalıcı bir telaffuz ve konuşabilme alışkanlığı da kazandıracaktır.

DERSTE VİDEO'NUN KULLANILMASI

Bir yabancı dil dersinin video ile işlenişinde kesin bir yöntem olmamakla birlikte, özellikle mesleğe yeni katılan arkadaşlar açısından faydalı olabileceği düşüncesinden hareketle şöyle bir yöntem uygulanabilir.

1. Videodan kısa bir bölüm gösterilir. (Süre eldeki materyalin uzun veya kısa oluşuna bağlıdır). Ancak daha önce öğrencilere olayın geçtiği yer hakkında bilgi verilerek kendilerini olaydaki kişilerin yerlerine koymaları istenir. Daha sonra seçilen bölüm öğrencilere başka bir açıklama yapılmadan sonuna kadar normal seyrinde gösterilir.

2. Bölüm izlendikten sonra konuyla ilgili birkaç genel soru sorulur. Örneğin kaç kişi var? Ne giymişler? Ne yapıyorlar? gibi.

Bunda amaç öğrenciyi çeşitli cümleler kurmaya zorlayarak ve aralarında tartışmalarını sağlayarak konuya ısındırmaktır.

3. Her öğrencinin olay hakkındaki algıları ve yorumları değişik olabildiğinden, gördüklerini yazmaları, dolayısıyla daha geniş yorumlar getirmeleri de istenebilir. Bu çalışma daha çok yazıya dayanan bir çalışma yapılacaksa uygulanır. Çalışma sözlü bir exploitation'a dayanıyorsa öğrencilerden ya teker teker ya da gruplar halinde olayı yorumlamaları istenir.

4. Sınıf gruplara ayrılarak, her grup olay hakkındaki görüş ve yorumlarını yazılı veya sözlü olarak bildirir. Öğretmen bu safhada açıklık getirmek amacıyla ortak olan noktaları ve seçenekleri belirler, gerekiyorsa tahtaya yazar.

5. Daha sonra bölüm yeniden seyrettirilir. Bu safhada, konu hakkında öğrenciler birinci izlemede bilgi sahibi olduklarından olayı daha iyi anlama ve pekiştirme olanağı bulacak ve yanlışlarını düzeltecektir.

6. Sonuç aşamasında, bölüm tekrar baştan alınarak nihai çalışma yapılır. Cümleler öğrencilere tekrar ettirilir, öğrencilere ferdi olarak daha geniş sorular sorulur, anlaşılması güç olan bazı sözcük veya cümleler tekrar başa alınarak bir daha izletilir. Bu safha sonunda olay artık her öğrenci tarafından algılanmış ve özümlemişdir. Konuya ait yapı ve fixation çalışmaları ayrıca tesbit edilecek bir programla yapılabilir.

Gösterilecek filmlerin öğrencinin gerçek hayatta yaşayabileceği ve hatırlayabileceği düzeyde ve de olaylar zincirinin kolay bağlanabilir olması gerekir. Eğer filmler, pedagojik unsurlar dahilinde hazırlanmış bir metodun filmleri ise, öğretmenin daha önceden viyograf ve diaporitlere transfer edeceği bazı ana yapılar işitildiği ve seyredildiği anda anlamayı kolaylaştırıcı unsur olarak, öğrencilere film durdurulup anında gösterilerek izah edilebilir (ilk veya ikinci gösteri sırasında).

VIDEO'DA KULLANILACAK DÖKÜMAN TÜRLERİ

Bu dökümanlar;

- a) Haberler, hava durumu, reklamlar**
- b) Belgeseller**
- c) Eğitici ve eğlendirici filmler**
- d) Ders filmleri vb. olabilir.**

Doğrudan dil öğrenimi için hazırlanmış video materyalini kullanmak, önceden çözümlenmeyi ve ek materyalin hazırlanmasını gerektirir. Aynı şekilde dışarıdan temin edilen bir video materyalinin içeriğinin çoğu kez ne olduğu bilinmediğinden, bu tür çalışmada, kaseti önceden özenle izlemek ve sunuş şeklini planlamak gerekir. Hazırlık çalışmalarında şu tür sorular yönlendirici olabilir.

- a) Materyal genelde ne veriyor?**
- b) Metod sistematığına uygun mu?**
- c) Ne gibi uygun faaliyetler düzenlenebilir?**
- d) Bölümlere ayrılabilir mi ve kaç bölüm olabilir?**
- e) Derse destek sağlayıcı özelliği var mı?**

Video materyalinin kullanımında öğrencilerin aktif olarak derse iştirakleri artacaktır. Böyle bir çalışma sırasında öğretmenlere şu öneriler verilebilir.

1. Gösteriye başlamadan önce konunun ne olduğunu ve nerede geçtiğini sadece başlık halinde söyleyiniz.

2. Öğrencilere, filmi izlerken, duydukları ve gördükleri herşeyi tamamen anlamalarına gerek olmadığını söyleyiniz.

3. Yalnızca dersin amacına yönelik olan bölümlerden yararlanınız.

4. Film gösterilirken televizyonunun yanında değil öğrencinin içinde oturunuz.

5. Zaman kazanmak için göstereceğiniz bölümün, bantın hangi metrajlarında olduğunu tesbit ediniz.

6. Kısa ileri geri sarmalarda görüntülü geçişi, uzun ileri geri sarmalarda ise normal hızlı geçişi kullanınız.

7. Otantik dökümanların yorumunu yaptırırken dolaylı anlatımlar kullanmalarını isteyiniz.

8. Film izlerken, öğrencilere gerekiyorsa kısa notlar almalarını söyleyiniz, zira sonraki anlatımlarında onlardan yararlanacaklardır.

9. Sonunda konunun genel değerlendirmesini yaptırınız ve siz yapınız.

OTANTİK DÖKÜMANLAR

Otantik dökümanlar; yabancı dil öğretimi için hazırlanmamış, ancak konuşma, düşünülünü ifade etme, öğrenilen dil bilgisi kuralları ve sözcükleri uygulama sahasına aktarmaya yardım eden, işitsel,

görsel ve yazılı dökümanlardır. Bir başka deyişle otantik dökümanlar, öğretilen dil bilgisi kuralları ile sözcüklerin uygulama alanı görevini yaparlar ve bu öğelerin öğrenciye mal olma olanağını sağlarlar.

Otantik dökümanların en büyük özelliği yabancı dil öğretimi amacıyla hazırlanmamış olmalarıdır. Yabancı dil öğretimi amacıyla hazırlanan metodların ana hedefi ise o yabancı dilin öğretilmesidir. Bu nedenle metodlarda konular kolaydan zora ve basitten karmaşığa doğru aşamalı olarak sıralanmışlardır. Önce basit ve kolay olanlar öğretilir; daha sonra zor ve karmaşık olanlara geçilir. Otantik dökümanlarda ise böyle bir amaç söz konusu değildir.

1960'lı yıllarda metodoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak, otantik dökümanlar, yabancı dil öğretiminde 1968 yılında kullanılmaya başlanmış ve 1970'li yılların başından itibaren de yardımcı ders malzemesi olarak kullanılan band, plak gibi işitsel araçlar; film, fotoğraf, slayt gibi görsel araçlar ve dergi, gazete, el ilanı gibi basılı dökümanlar otantik döküman adını almaya başlamıştır.

Otantik dökümanları 3 gruba ayırabiliriz:

- **Görsel otantik dökümanlar**
- **İşitsel otantik dökümanlar**
- **Yazılı otantik dökümanlar**

Otantik dökümanlar ancak belirli düzeyde kelime ve gramer bilgisi almış olan öğrenciler için kullanılabilirler ve onların seviyelerine göre belirlenirler.

200-400 ders saati yabancı dil dersi görmüş öğrencilerle

-Görsel otantik döküman olarak karikatür, manzara ve çevre resimleri slaytlar gibi malzemeler,

-İşitsel otantik döküman olarak da banda alınmış basit bir masal, bir öykü veya bir şarkı kullanılabilir. Bu aşamada yazılı otantik dökümanlar kullanılmaz.

400-800 ders saati yabancı dil dersi görenlerle de:

-Görsel otantik döküman olarak bir konuyu içeren slayt grubu veya bir film

-İşitsel otantik döküman olarak banda alınmış bir radyo veya televizyon haberi, yine banda alınmış bir öykü veya basit bir dille yazılmış tiyatro eserinden bir sahne, bir röportaj,

-Yazılı otantik döküman olarak da, el ve gazete ilanları, basit bir dille yazılmış gazete haberleri öykü ve tiyatro eserleri, telgraflar, bayram ve diğer önemli günler için yazılmış tebrik kartları örnekleri v.b. kullanılabilir.

Otantik dökümanların seçiminde, öğrencilerin seviyesi dikkate alınarak, öğrenilen kelime ve yapıları pekiştirecek nitelikte olmaları üzerinde durulmalıdır. Seviye yükseldikçe

-İşitsel otantik döküman olarak banda alınmış bir açık oturum, ilginç radyo ve televizyon haberleri, tiyatro eserlerinden bir iki sahne, bir şarkı, bir şiir vb.

-Yazılı otantik döküman olarak öğrencinin ilgisini çekeceğini umduğumuz bir makale, bir röportaj veya bir edebi eserden alınmış ilginç bir kısım.

-Görsel otantik döküman olarak da televizyon ve videodan faydalanabiliriz. Tüm otantik dökümanların derste kullanım biçimiyle ilgili kesin bir kural yoktur. Öğretmen amaca uygun olarak kullanılma tarzını kendisi geliştirir.